

УДК 343.627

DOI: 10.31732/2708-339X-2022-03-54-60

СПІВРОБІТНИЦТВО ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ ТА УРЯДУ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ ЯК НАПРЯМ ЗАГАЛЬНОСОЦІАЛЬНОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ: СУЧАСНІ АСПЕКТИ

Долянoвська І.М.

Кандидат юридичних наук, доцент кафедри державно-правових дисциплін, ВНЗ" Університет економіки та права
"КРОК", м. Київ, Україна

E-mail: DolianovskaIM@krok.edu.ua,

ORCID: 0000-0002-1606-7096

COOPERATION OF THE UNITED NATIONS AND THE GOVERNMENT OF UKRAINE IN THE FIELD OF PROTECTION OF CHILDREN'S RIGHTS AS A DIRECTION OF SOCIAL CRIME PREVENTION: MODERN ASPECTS

Dolianovska I.M.

Ph.D. in Law, Associate Professor of Department of the state legal disciplines, "KROK" University, st. Tabirna, 30-32,
03113, Kyiv, Ukraine

e-mail.: DolianovskaIM@krok.edu.ua

ORCID: 0000-0002-1606-7096

Анотація. На початку XXI століття у світі відбулося чимало подій міжнародно-правового характеру, які мали велике значення для визнання прав і свобод людини, і дітей зокрема, як найвищої соціальної цінності в суспільстві. Ці події стосуються і нашої країни, яка своєчасно реагує на них відповідними змінами у законодавстві. Однак на сьогодні світове товариство постало перед існуванням ряду політичних, економічних загроз та військових загроз, які становлять небезпеку для невизначеної кількості людей, їх найважливіших особистих прав та свобод. Мова йде про такі з них, як: гібридні війни, військові окупації одних країн іншими, збройні конфлікти, і, як наслідок, міграційні явища та біженство. Вищезгадані загрози торкнулися й України із початком анексії Криму та збройного конфлікту на сході країни. Проте згодом восьмирічний військовий конфлікт вилився у справжнє військове протистояння, захопленням все більшої кількості територій нашої країни, безперервним авіаційним бомбардуванням міст та об'єктів інфраструктури, загибеллю цивільного населення, нарешті нечуваним порівняно із 2014 роком масштабом переміщених та евакуйованих у безпечні місця та за кордон українських громадян. Питання захисту прав людей, які є постраждалими від цих загроз - одне з ключових завдань, що стоїть перед Урядом України. Чільне місце в даному питанні віддано проблемі захисту прав дітей, які є гарантом існування української нації в майбутньому. Разом з тим, відмічається, що опинившись сам на сам із військовим агресором в обличчі російської федерації, Україна відчула справжню дружню підтримку всієї міжнародної спільноти як у наданні військової допомоги, так і в процесі підтримки найменш захищених категорій цивільного населення – жінок та дітей. В даній статті автором характеризуються основні напрями протидії злочинного порушення прав дітей в умовах повноцінного військового вторгнення на територію України та виклики, які покликані долати суб'єкти профілактики. Окремо розкривається роль Організації Об'єднаних Націй у співпраці з Урядом нашої країни у спільній реалізації заходів для їх подолання.

Ключові слова: права дітей, попередження (профілактика) злочинності, протидія порушенню прав дітей, загальносоціальне запобігання злочинності.

Формул: 0, рис.: 0, табл.: 0, бібл.:11.

Annotation. At the beginning of the 21st century, many events of an international legal nature took place in the world, which were of great importance for the recognition of human rights and freedoms, and of children in particular, as the highest social value in society. These events also concern our country, which responds to them in a timely manner with appropriate changes in legislation. However, today the world community is faced with the existence of a number of political, economic and military threats, which pose a danger to an indefinite number of people, their most important personal rights and freedoms. We are talking about such things as hybrid wars, military occupations of some countries by others, armed conflicts, and, as a result, migration phenomena and refugees. The aforementioned threats also affected Ukraine with the beginning of the annexation of Crimea and the armed conflict in the east of the country. However, later

the eight-year military conflict turned into a real military confrontation, the seizure of more and more territories of our country, continuous aerial bombardment of cities and infrastructure facilities, the death of the civilian population, finally unheard of compared to 2014, the scale of displaced and evacuated Ukrainians to safe places and abroad citizens. The issue of protecting the rights of people affected by these threats is one of the key tasks facing the Government of Ukraine. A prominent place in this issue is given to the problem of protecting the rights of children, who are the guarantor of the existence of the Ukrainian nation in the future. At the same time, it is noted that being alone with the military aggressor in the face of the Russian Federation, Ukraine felt the real friendly support of the entire international community both in the provision of military aid and in the process of supporting the least protected categories of the civilian population - women and children. In this article, the author characterizes the main directions of combating the criminal violation of children's rights in the conditions of a full-fledged military invasion of the territory of Ukraine and the challenges that the subjects of prevention are called to overcome. The role of the United Nations in cooperation with the Government of our country in the joint implementation of measures to overcome them is revealed separately.

Key words: children's rights, prevention (prevention) of crime, countering the violation of children's rights, social prevention of crime.

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, bibl.: 11.

Постановка проблеми. Питання захисту прав людини майже в усіх сферах життя українського сучасного суспільства - одне з ключових завдань, що стоїть перед Урядом України. Чільне місце в даному питанні віддано проблемі захисту прав дітей, які є гарантом існування української нації в майбутньому. Особливого значення такий захист набуває у сучасних умовах, зокрема повномасштабне військове вторгнення росії на територію України, і це після 8 років окупації сходу нашої держави. Діти, як наймолодша і найвразливіша категорія населення, потерпають найбільше. Тому одним із шляхів вирішення проблем захисту прав дітей є вчасне реагування на зміни у міжнародно-правовому світовому полі та співробітництво українського уряду з тими міжнародними організаціями, які такий захист здійснюють.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В процесі написання даної праці автор здійснив короткий огляд змісту основних міжнародно-правових актів документів стосовно захисту прав дітей та захисту дітей саме в умовах військового конфлікту. Також автором були використані окремі положення кримінологічної літератури та інших правових джерел таких науковців, як О.М. Джужи, О.М.Яковлева, О.М.Литвинова, І.В.Однолюкко та інших стосовно основних напрямів протидії злочинам, їх класифікації.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми. Всупереч ґрунтовній міжнародно-правовій базі щодо захисту дітей як окремої категорії населення та захисту саме в умовах війни, реальний стан із наявними фактичними випадками вимагає подальшого і негайного висвітлення дієвих заходів попередження порушених війною прав дітей.

Формулювання основних цілей статті (постановка завдання). Дослідивши

фактичну ситуацію із порушенням базових (основних) прав дітей в умовах військового конфлікту, запропонувати напрями протидії таких діянь із врахуванням можливих напрямків співробітництва Організації Об'єднаних Націй (далі - ООН) та Уряду України у даній сфері.

Виклад основного матеріалу наукового дослідження Які права дитини порушуються під час війни? Практично всі базові права: на життя і здоров'я, на волю, честь та гідність, право на виховання і перебування в родині, на освіту, на нормальний фізичний, психічний і статевий розвиток, на належний та правовий захист.

Одним із шляхів боротьби із порушенням прав людини є попередження такого порушення, тобто загальнодержавні та інші комплексні заходи протидії злочинності різних видів та груп щодо різних категорій постраждалих, включаючи стать, вік, професійну зайнятість, соціальне становище тощо. Сюди належать як заходи, що вчиняються органами влади та правоохоронними органами, так і законодавча діяльність, що створює як правове поле для притягнення до відповідальності винних у злочинах, так і надає повноваження для дій посадових осіб органів, які задіяні у протидії злочинності, а отже у попередженні порушень прав людини та дитини.

На важливості саме правових або законодавчих заходів ще у далекому 18 столітті наголошував відомий італійський юрист-кримінолог Ч.Беккарія у своєму трактаті «Злочин і покарання»: «...Краще запобігати злочинам, ніж карати. У цьому головна мета будь-якого доброго законодавця...». Серед заходів з їх попередження він особливо виокремлював законодавчу діяльність, надаючи перевагу перед покаранням. [1, С.27]

Повністю у цьому питанні погоджуємося із вченим, оскільки у справі відновлення тих порушених базових прав дітей, про які згадувалося раніше, дійсно краще попередити,

аніж відновлювати. Тим паче, що відновити не тільки фізичну, а й моральну, психологічну та шкоду особистості дитини практично неможливо.

Проблема попередження злочинності й пов'язаних із нею інших асоціальних явищ, постійне збільшення кількості вчинених злочинів робить це питання злободенним й актуальним у всьому світі. Особливо гостро це стосується поширення в Україні випадків порушення прав дітей саме під час війни – явища, яке з 2014 року не припиняється, а з лютого 2022 року ще більше охопило всю нашу країну. Тому його запобігання потребує від Уряду України скоординованого співробітництва зі всіма його учасниками – міжнародними, державними та недержавними організаціями, діяльність яких спрямована на протидію порушень прав дітей у сучасних умовах.

Дані про кількість постраждалих у ході військових дій в Україні та світі безкомпромісні та вражаючі. Так, за думку експертів громадської організації «Музей воєнного дитинства», технічний прогрес та поява нових видів зброї та методів ведення бойових дій у минулому столітті докорінно змінили хід сучасних збройних конфліктів. Це призвело не лише до різкого зростання кількості жертв, але й розмило межі між воєнною і цивільною сферами. Частка жертв серед цивільного населення збільшилася від п'яти відсотків на початку – до 90 відсотків наприкінці ХХ століття. Близько половини жертв – діти. За даними Дитячого фонду Організації Об'єднаних Націй (далі – ЮНІСЕФ), у світі понад мільярд дівчаток і хлопчиків живуть у країнах чи на територіях, що зазнають впливу збройних конфліктів; близько 300 мільйонам цих дітей ще не виповнилося п'яти років. [2]

Щодо даних по Україні, то з початку російського вторгнення офіційна статистика оперує наступними даними: 693 поранені дитини; 358 загиблих, 203 зниклих безвісти, щонайменше 5754 дитини нелегально депортовані до росії [3]. Крім того, через бомбардування та обстріли збройними силами РФ пошкоджено 2719 закладів освіти. 332 з них зруйновано повністю [4].

Одними з основних партнерів України у сфері охорони дитинства є Дитячий Фонд Організації Об'єднаних Націй (далі – ЮНІСЕФ), яка опікується різноманітними

правами дітей. Спільно з партнерами ЮНІСЕФ працює у 190 країнах і територіях задля переведення цього зобов'язання у площину практичних дій, докладаючи особливих зусиль для охоплення найуразливіших і соціально виключених дітей, заради всіх дітей, де б вони не знаходилися. В останні десятиліття захист і добробут дітей під час конфлікту став важливою частиною порядку денного міжнародної спільноти. Зокрема розроблено низку норм і стандартів, що утворюють нормативно-правову базу для захисту дітей в умовах збройного конфлікту.

Основні міжнародно-правові акти, що є основою для захисту дітей у ситуаціях збройного конфлікту: Конвенція ООН про права дитини (1989), Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах (2000, ратифікований Україною у 2004 році), Женевські конвенції про захист жертв війни (1949), Додаткові протоколи до Женевських конвенцій (1977), Конвенція міжнародної організації праці №182 про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці (1999), Римський статут Міжнародного кримінального суду (2002) та низка Резолюцій Ради Безпеки ООН, прийнятих між 1999 і 2009 роками. Крім того, Україна у 2019 році приєдналася до Декларації про безпеку шкіл. Основна думка цього документу – відповідно організована освітня система може допомогти захистити дітей та молодь від смерті, травм та експлуатації. Також варто згадати про так звані норми «м'якого» права, до яких належать міждержавні угоди щодо надання гарантій збереження і дотримання прав дітей під час війни.

Отже, головним завданням протидії порушень прав дітей під час військових дій є здійснення заходів, спрямованих на попередження різних форм порушень. Дана обставина пов'язана насамперед з тим, що значно складніше виявити дитину, яка постраждала від військових дій, застосовувати до неї заходи з реабілітації, спрямовані на відшкодування моральної або фізичної шкоди, завданої порушеннями, повертати у суспільство повноцінним його членом, аніж запобігати порушенню базових прав. Отже, ефективна діяльність щодо запобігання злочинам відносно неповнолітніх забезпечує не тільки захист суспільних відносин від небезпечних посягань, а й захист найбільш уразливої категорії нашого суспільства – дітей.

Даний напрям збігається з основним напрямом діяльності правоохоронних органів, про який ми уже зазначали вище, а саме: легше попередити злочин, ніж його розкрити та покарати винного. Саме тому принципом попереджувальної діяльності стосовно порушення прав дітей має стати розуміння того, що діти – основна запорука успішного розвитку нашого суспільства, його фундамент, потенціал, майбутнє нашої держави, адже розвиток держави залежить, зокрема, від її людських ресурсів. Визнання цього факту обумовить надалі такий характер попереджувальної діяльності, при якому вона буде спрямована на створення сприятливого середовища для росту і розвитку дитини, для захисту від війни та від її наслідків.

Тому ми розглядаємо *загальносоціальне попередження порушень прав дітей як соціально-правову діяльність, що знижує або обмежує негативний вплив діянь, що вчиняються особами, які вчинили злочини, і забезпечуються сукупністю зусиль державних органів, спеціальних органів та установ, громадськістю.*

У кримінологічній літературі поняття «запобігання» (попередження) визначається як складна, багаторівнева система державних органів та громадських організацій, які здійснюють антикриміногенний вплив на соціальні об'єкти з метою недопущення порушень кримінально-правових норм й усунення (нейтралізації) чинників, що її детермінують [5, С. 144].

Залежно від ієрархії причин й умов злочинності найбільш поширеною вважається трирівнева система запобігання злочинності Яковлева О.М., а саме: загальносоціальне (загальне), спеціально-кримінологічне (спеціальне), а також індивідуальне запобігання (у межах загальносоціальних і спеціально-кримінологічних заходів) [6, С.5]. Також у сучасній кримінологічній літературі зустрічаються такі рівні, як загальна профілактика, яка охоплює як загальносоціальну, так і спеціально-кримінологічну профілактику злочинності, а також індивідуальна профілактика, [7, С. 199], які, однак, не змінюють сутності досліджуваних явищ.

Якщо розглядати запобігання або профілактику злочинів у вужчому значенні, то слід погодитися з Однолько І.В., що це діяльність, спрямована на недопущення їх вчинення шляхом

виявлення та усунення причин та умов, які сприяють їх вчиненню, здійснення впливу на осіб, схильних до їх вчинення. [8, С.143-147].

Тому доцільним, на наш погляд, буде підтримати позицію О. М. Литвинова щодо розуміння заходів загальносоціального (державного) характеру як сукупності ефективних заходів соціально-економічного, правового, ідеологічного, організаційно-управлінського, культурно-виховного змісту, спрямованих на подальший розвиток та вдосконалення суспільних відносин і усунення чи нейтралізацію причин злочинності [9, С.111-117].

Яка з даних груп заходів є більш доцільною у попередженні порушень прав дітей в умовах війни? На наше переконання, в нинішніх умовах це є організаційно-управлінські, правові та політичні заходи. Їх висвітленню ми й приділимо увагу надалі.

Під організаційно-управлінськими заходами традиційно вважаються заходи з удосконалення державного й громадського соціального контролю за роботою окремих апаратів управління для того, щоб обмежити випадки недоліків і порушень, які сприяють існуванню та розвитку окремих видів злочинів. У світлі теми нашого дослідження найважливішу роль у таких заходах на сьогодні відіграють соціальні служби (служби у справах дітей та сім'ї) та органи поліції.

На соціальні служби й в мирний час поширювалися значні задачі стосовно запобігання порушенню прав дітей, такі як: питання своєчасного виявлення дітей, які залишилися без батьківської опіки, надання статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, розв'язання питання захисту особистих, майнових і житлових прав таких дітей, пріоритетності права дитини на сімейне виховання тощо. Але якщо вести мову про воєнний час, то додаються завдання з:

- виявлення дітей, які знаходяться на неокупованих територіях країни, та життя чи здоров'ю яких загрожує небезпека, постраждалих від домашнього насильства;
- фіксація кількості вихованців соціальних закладів, які були евакуйовані або із районів бойових дітей, або за кордон з метою їх повернення на територію України.

Щодо органів Національної поліції, то це реалізація заходів з виявлення та розкриття злочинних порушень прав дітей, серед яких найважливішими є:

- фіксація та розслідування злочинів проти життя, здоров'я, статевої честі та недоторканості дітей;

- встановлення кількості депортованих до росії та білорусії дітей та по можливості встановленням місця знаходження зниклих дітей;

- попередження незаконного вивозу дітей на державному кордоні з метою недопущення різних форм їх експлуатації (усиновлення, торгівлі, сексуальної та трудової експлуатації).

Так само можна згадати й про створення інформаційного порталу «Діти війни», який надає актуальну та зведену інформацію про дітей, які постраждали внаслідок війни російської федерації проти України (загублі, поранені, зниклі безвісти, депортовані). Також там міститься інформація про тих, кого вдалося розшукати та врятувати. Платформа була створена Міністерством реінтеграції разом з Національним інформаційним бюро за дорученням Офісу Президента України. [3]

У зв'язку з вищезазначеними заходами слід вказати якраз і приклади співробітництва Уряду країни з ООН, а саме ініціативу Офісу Президента України, спільно з Представництвом Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні та Міністерством соціальної політики України по створенню чат-бота у мережі Telegram «Дитина не сама» (@dytyna_ne_sama_bot), який допомагає дітям у складних ситуаціях під час воєнного стану.

Також доцільним вважається створення та забезпечення функціонування координаційних центрів/штабів із забезпечення соціального захисту дітей, на різних рівнях військових адміністрацій та за участі представників органів Національної поліції, територіальних органів Департаменту з питань надзвичайних ситуацій, фахівців із соціальної роботи, закладів охорони здоров'я, спеціалізованих служб підтримки осіб, постраждалих від домашнього насильства (передусім мобільних бригад соціально-психологічної допомоги, спеціальних гарячих ліній та телефонів довіри), неурядових та благодійних організацій.

Стосовно правових заходів, мусимо із сумом констатувати, що попри існування численних міжнародно-правових норм, що діють в умовах збройного конфлікту і про які ми вже згадували раніше, права мільйонів маленьких українців у цьому

збройному конфлікті й досі порушуються. Тому національне законодавство має бути важливою частиною правової системи, покликаної захистити дітей в зонах конфлікту.

Наразі Закон України «Про охорону дитинства» – основний закон України, що регулює ситуацію з дітьми в умовах збройних конфліктів. Згідно з ним, дитиною, постраждалою внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, вважається «дитина, яка внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту отримала поранення, контузію, каліцтво, зазнала фізичного, сексуального, психологічного насильства, була викрадена або незаконно вивезена за межі України, залучалася до участі у військових формуваннях або незаконно утримувалася, у тому числі в полоні». Держава зобов'язана вживати всіх необхідних заходів для забезпечення захисту цих дітей, догляду за ними та возз'єднання їх із членами сім'ї (зокрема розшук, звільнення з полону, повернення в Україну дітей, незаконно вивезених за кордон).

Також у 2019 році Україна приєдналася до Декларації про безпеку шкіл (Safe Schools declaration). Основна думка цього документу – відповідно організована освітня система може допомогти захистити дітей та молодь від смерті, травм та експлуатації. Положення Декларації ще не імplementовані в українське законодавство, проте у серпні 2021 року Кабінет Міністрів затвердив план заходів щодо її реалізації. Серед поставлених завдань – забезпечення безперервності навчання, запровадження моніторингу нападів на заклади освіти, їх захист від нападів та відновлення в разі пошкодження [10].

Аналізуючи політичні заходи протидії порушень прав дітей, доходимо висновку, що вони є найбажанішими та, на перший погляд, найпростішими для здійснення, але разом з тим, на жаль, не реалізуються. Мова йде про припинення війни на території нашої країни, зупинення обстрілів та відведення ворожих військ. В цьому і є їх складність, оскільки ворожа сторона безапеляційно заявляє про свої територіальні та політичні зазіхання стосовно України. І за пливом декількох місяців після початку війни стає очевидним, що міжнародна спільнота своїми зусиллями не здатна зупинити країну-агресора.

Тому залишається тільки подякувати міжнародним організаціям та країнам-партнерам

за колосальну підтримку, яку вони виявили стосовно українського народу.

З перших днів війни, Організація Об'єднаних Націй закликала росію дотримуватися юридичних та моральних зобов'язань щодо захисту цивільного населення та цивільної інфраструктури, дотримуватися міжнародного гуманітарного права та прав людини, а також забезпечити дотримання прав дітей.

Завдяки зусиллям ООН спільно з Урядом України було організовано гуманітарні місії з допомоги дітям та їх родинам, які вимушені були залишитися у зоні бойових дій.

Водночас у європейському регіоні завдяки Директиві ЄС про тимчасовий захист, уряди та муніципалітети сусідніх країн зараховували українських дітей, які змушені були евакуюватися, до національних шкільних систем та альтернативних освітніх програм. Це забезпечило безперервність навчання дітей та допомагає їм завершити навчальний рік. Близько 3,7 мільйона дітей в Україні та за кордоном використовують можливості онлайн і дистанційного навчання, однак залишаються величезні перешкоди, зокрема: обмежені потужності та ресурси, мовні бар'єри та

непередбачувані переміщення дітей і їхніх сімей.

Міністерство освіти і науки за підтримки ЮНІСЕФ та партнерів робить усе можливе, щоб забезпечити українським дітям освіту, в тому числі підтримуючи онлайн-заняття від дитячого садка до 11 класу. Окрім того, проводяться інформаційні кампанії онлайн щодо ризиків, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами, та надаються матеріали для освітніх потреб [11].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. У даному дослідженні мова йшла про такий напрям запобігання злочинності проти дітей в умовах військового конфлікту в Україні, як загальносоціальний. Сьогодні серед напрямів такого виду попередження найбільш перспективними автор вважає організаційно-управлінські, правові та політичні, які мають реалізуватися за умови спільної скоординованої діяльності державних органів України та підтримки ООН. Однак найважливішою запорукою припинення злочинних порушень прав дітей, очевидно, було і залишається остаточне припинення агресивної війни на території України.

Література:

1. Беккарія Чезаре. Про злочини та покарання: пер. з італ. Київ, 2014. 240 с.
2. Діти та збройні конфлікти: нормативно-правова база. URL: <https://warchildhood.org/ua/children-and-armed-conflict-legal-framework/> (дата звернення 15.04.2022)
3. В Україні працює портал «Діти війни» – платформа для розшуку дітей, які постраждали внаслідок російської агресії. URL: <https://voladm.gov.ua/new/v-ukrayini-pracyuye-portal-diti-viyni-platforma-dlya-rozshuku-ditey-yaki-postrazhdali-vnaslidok-rosiyskoyi-agresiyi/> (дата звернення 15.04.2022)
4. Інформаційне агентство «Укрінформ». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3613226-v-ukraini-1260-ditej-postrazhdali-vnaslidok-povnomasstabnoi-vijni.html> (дата звернення 15.04.2022)
5. Курс кримінології: Загальна частина: Підручник. За заг. ред. док-ра. юрид. наук, проф. О. Джужи; Відп. ред. Я. Кондратьєв: У 2 кн. Кн. 1. Загальна частина. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 352 с.
6. Яковлев О.М. Індивідуальна профілактика злочинної поведінки. 1977. 127 с.
7. Кримінологія: підручник [Текст] / О.М.Джужа, В.В.Василевич, В.В.Черней, С.С.Чернявський та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В.В.Чернея; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.М.Джужи. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. 612 с.
8. Однолько І.В. Теоретичні засади запобігання злочинності. Юридичний вісник 4(29), 2013 С.143-147
9. Литвинов О. М. Загальносоціальний вектор у механізмі протидії злочинності та фактори, що його обумовлюють / О. Литвинов// Вісник Харків. нац. ун-ту внутр. справ. 2008. Випуск 41. С. 111–117.
10. Декларація про безпеку шкіл. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhnarodna-dilnist/deklaraciya-pro-bezpeku-shkil> (дата звернення 15.04.2022)
11. Дітям в Україні потрібно, щоб ця війна припинилася, адже вона ставить під загрозу їхнє майбутнє". URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/children-ukraine-need-end-war>

References:

1. Beccaria Chezare (2014), *Pro zlochini i pokarannya* [About crimes and punishment], Kiyv, Ukraine.
2. Children and armed conflicts: normative and legal framework. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3613226-v-ukraini-1260-ditej-postrazhdali-vnaslidok-povnomasstabnoi-vijni.html> (Accessed 15 April 2022)
3. The "Children of War" portal is working in Ukraine - a platform for searching for children who suffered as a result of Russian aggression. Available at: <https://voladm.gov.ua/new/v-ukrayini-pracyuye-portal-diti-viyni-platforma-dlya-rozshuku-ditey-yaki-postrazhdali-vnaslidok-rosiyskoyi-agresiyi/> (Accessed 15 April 2022)

4. Information agency "Ukrinform". Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3613226-v-ukraini-1260-ditej-postrazdali-vnaslidok-povnomasstabnoi-vijni.html> (Accessed 15 April 2022)
5. Dghugha, O. (2001). *Kurs kriminologii. Zagal`na chastina* [Course of criminology. Common part], Kyiv, Ukraine.
6. Yakovlev, O.M. (1997), *Individual`na profilaktika zlochynnoi povedinki* [Individual prevention of criminal behavior].
7. Dghugha, O. Vasilevich, V Chernej, V. and Chernyavs`kij, S. (2020). *Kriminologiya* [Criminology], Kyiv, Ukraine.
8. Odnol`ko, I.V. (2013), "Theoretical foundations of crime prevention", *Uridichnij visnik*, vol. 4(29), pp. 143-147
9. Litvinov, O.M. (2008), "The general social vector in the crime prevention mechanism and the factors determining it", vol.41. pp. 111–117
10. Declaration on school safety. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhnarodna-dilnist/deklaraciya-pro-bezpeku-shkil> (Accessed 15 April 2022)
11. Children in Ukraine need this war to stop because it puts their future at risk. Available at: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/children-ukraine-need-end-war> (Accessed 15 April 2022)

Стаття надійшла до друку 20.04.2022